

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701

Aan:

Zie verzendlijst

2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 69 67

Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

21596001610

25 juli 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen ontwikkelingen
(nr 46/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]
VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr.

d.d. 25 juli 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden
[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

46/96

(Afgesloten 251200 JUL 1996)

Conclusie/voorzicht

De Bosnische Moslims trekken in de aanloop naar de verkiezingen kernelementen van "Dayton" in twijfel. Zij zullen naar verwachting, evenals de andere partijen, het verkiezingsproces willen aanwenden om hun politieke doelstellingen te realiseren. Aangezien deze doelstellingen haaks staan op die van de Serviërs en Kroaten, zijn nieuwe etnische wrijvingen onvermijdelijk.

Naar verwachting zal het resultaat van de verkiezingen nauwelijks afwijken van die van 1990, toen de Bosnische bevolking langs etnische lijnen stemde. In de huidige omstandigheden zal dit de driedeling van het land zeker bevorderen.

Er zijn nieuwe indicaties voor geheim overleg tussen Serviërs en Kroaten, die waarschijnlijk (mede) betrekking hebben op Bosnië-Herzegovina. Over de resultaten hiervan is (nog) niets bekend.

De Kroatische president Tudjman lijkt de vorming van een brede coalitie te overwegen om zijn herverkiezing zeker te stellen. Betwijfeld moet echter worden of hij bereid is toe te geven aan de eisen die de oppositie zal stellen.

Bosnië-Herzegovina

Karadzic prijs voor Brcko?

In de Joegoslavische pers zijn berichten verschenen dat de Servische president Milosevic in ruil voor het aftreden van zijn voormalige Bosnisch-Servische ambtgenoot Karadzic heeft bedongen dat de noord-Bosnische stad Brcko zal worden toegewezen aan de Bosnische Serviërs. Deze berichten zijn echter inmiddels van zowel Joegoslavische als Bosnische zijde tegengesproken. De Bosnische vice-president Ganic, die onlangs een bezoek aan Belgrado heeft gebracht, heeft onderstreept dat hij een dergelijke afspraak niet zal accepteren.

Het is zeker niet ondenkbaar dat Milosevic een dergelijke regeling heeft bedongen in ruil voor zijn steun aan de internationale pogingen om Karadzic tot aftreden te dwingen. Immers, voor de Bosnische Serviërs is het bezit van Brcko van vitaal belang, omdat anders het westelijke deel van hun "Republiek" geografisch zou zijn geïsoleerd. De Bosnische Moslims lijken op grond van hun vooroorlogse etnische overwicht in Brcko en het voor hen eveneens dreigende territoriale isolement sterkere aanspraken te hebben op de stad. Beide bevolkingsgroepen zullen de toewijzing van Brcko aan de ander door de in "Dayton" voorziene arbitrage-commissie verwerpen en zich mogelijk zelfs gewapenderhand daartegen verzetten. Formeel is deze commissie vanzelfsprekend niet aan een dergelijke afspraak gebonden en zeker het Moslim-lid van de commissie zal zich tegen zo'n voornemen verzetten. Tegen die achtergrond moet worden

[REDACTED]

betwijfeld of een afspraak langs bovengeschetste lijnen, zelfs indien die daadwerkelijk is gemaakt, ook in de praktijk kan worden uitgevoerd. Overigens moet evenmin worden uitgesloten dat Milosevic nog andere concessies heeft gevraagd.

Moslims willen verkiezingsuitslag beïnvloeden

Er zijn aanwijzingen dat lokale Moslim-autoriteiten in Gradacac (ten westen van Brcko) van plan zijn grote aantallen kiezers naar het nabijgelegen Modrica over te brengen om aldaar deel te nemen aan de verkiezingen. Ook op andere plaatsen zijn soortgelijke voornemens gemeld. Op die wijze willen de Moslims proberen een zekere invloed te behouden in steden die vóór de oorlog een Moslim-meerderheid hadden, maar nu door Serviërs of Kroaten worden bestuurd. Tevens willen zij het als gevolg van de "etnische zuiveringen" dreigende geografisch isolement voorkomen. De situatie met betrekking tot Modrica is echter enigszins afwijkend, omdat deze stad in 1991 een Servische meerderheid had. Het voornemen van de Moslims houdt echter waarschijnlijk verband met het feit dat Modrica de westelijke toegang tot de Posavina-corridor, de enige verbinding tussen de "Servische" gebieden in oost- en west-Bosnië, beheerst. Gezien het feit dat het noordelijk van Modrica gelegen Odzak in Kroatische handen is, zou de corridor daarmee voor de Serviërs afgesloten zijn. Wellicht zien de Moslims Modrica als een potentieel ruilobject voor het geval Brcko in Servische handen zou blijven. Overigens zal iedere (poging tot) massale deelname van Moslims aan de verkiezingen in "Servische" gebieden tot conflicten leiden.

Silajdzic lijkt campagne te hebben opgegeven

Sinds de voormalige Bosnische premier Silajdzic begin deze maand bij een aanval is gewond, heeft hij geen campagne meer gevoerd voor zijn partij SBiH. Het heeft er alle schijn van dat hij zijn campagne volledig heeft gestaakt. Zoals bekend was Silajdzic begin dit jaar uit de regering en de belangrijkste Moslim-partij SDA gestoten in verband met onenigheid met president Izetbegovic. Sindsdien heeft hij een eigen partij opgericht en gepleit voor het behoud van den eenheid van Bosnië-Herzegovina als multi-etnische staat. In zijn visie draagt de SDA daaraan niet bij. Tegen die achtergrond is de genoemde aanslag waarschijnlijk door of onder verantwoordelijkheid van SDA-leden uitgevoerd. De kansen van Silajdzic om een goed resultaat te halen in de verkiezingen waren toch al relatief klein vanwege tegenwerking door de SDA en omdat hij te weinig tijd had om een nieuwe partij-organisatie op te bouwen. Indien hij inderdaad zijn campagne heeft beëindigd als gevolg van de betreffende aanval, zou dat inhouden dat de belangrijkste pleitbezorger voor een niet op etnische leest geschoeide politiek feitelijk uitgeschakeld zou zijn. Dit vergroot de kansen dat de uitslag van de verkiezingen identiek zou zijn aan die van 1990, toen de Bosnische bevolking langs etnische lijnen stemde. In de huidige omstandigheden zou zo'n verkiezingsuitslag de driedeling van Bosnië-Herzegovina zeker bevorderen.

Alagic dreigt met militaire actie

De burgemeester van Sanski Most, Alagic, heeft gesteld dat als de stad Bosanski Novi, die onder Servische controle staat, niet langs politieke weg kan worden herkreten, dit met militaire middelen zal moeten worden gerealiseerd. Alagic is de voormalige bevelhebber van het Bosnische Zevende Korps. Hij is de derde Bosnische leider die de afgelopen tijd heeft gezinspeeld op herovering van momenteel door Serviërs gedomineerde steden. Zo heeft de Bosnische president Izetbegovic vorige maand gesteld dat "de oorlog pas is afgelopen als geheel Bosnië bevrijd zou zijn". Daarnaast heeft de voormalige bevelhebber van de Bosnische troepen in Srebrenica, Oric, vorige week nog openlijk gezworen dat die stad zal worden hernomen. Uit al deze uitspraken blijkt dat de Bosnische Moslims rekening blijven houden met een hervatting van de strijd tegen de Serviërs. Bovendien pleiten de drie genoemde functionarissen feitelijk voor herovering van aan de Serviërs toegewezen gebieden en trekken daarmee bepalingen van "Dayton" in twijfel. Daarbij moet worden benadrukt dat Bosanski Novi, in tegenstelling tot Srebrenica, vóór de oorlog een Servische meerderheid had; derhalve is onduidelijk waarop Alagic zijn aanspraken op die stad baseert.

Iraanse adviseurs aanwezig in Bosnische inlichtingendienst

Er zijn aanwijzingen dat er ongeveer 200 Iraanse adviseurs aanwezig zijn in de Bosnische inlichtingendienst AID. Bovendien zijn er voortdurend meldingen dat er vliegtuigen met - vermoedelijk- militaire goederen vanuit Iran in Bosnië-Herzegovina landen. Uit deze meldingen blijkt dat Iran een rol blijft spelen in Bosnië-Herzegovina. Zoals reeds eerder gemeld, had met name de Amerikaanse regering er sterk op aangedrongen dat de Bosnische regering haar banden met Iran zou verbreken. In verband daarmee had de Bosnische president Izetbegovic eerder dit jaar verklaard dat zich geen "Mujahedin" (buitenlandse islamitische vrijwilligers) meer in zijn land zouden bevinden. De voortzetting van de Iraanse aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina vormt formeel geen beletsel voor het begin van het onder Amerikaanse supervisie staande "Equip & Train"-programma, omdat daarvoor (in overeenstemming met "Dayton") slechts de beëindiging van de buitenlandse militaire betrokkenheid als voorwaarde was gesteld. Nog onlangs heeft de Amerikaanse regering formeel verklaard dat alle beletsels voor dat programma uit de weg zijn geruimd. Verwacht mag evenwel worden dat de Iraanse "adviseurs" zich ook met semi-militaire kwesties bezig zullen houden. De gemelde Iraanse wapentransporten wijzen ook in die richting.

Moslim-Kroatische Federatie (MKF)

Ganic bezoekt Belgrado

Op 23 juli heeft de Bosnische vice-president Ganic (Moslim) uit hoofde van zijn functie als vice-president van de MKF een bezoek gebracht aan Belgrado. Doel van dat bezoek was nadere afspraken te maken over verbetering van de economische betrekkingen tussen de MKF en Joegoslavië, met name het herstel van de luchtvaart- en telefoonverbindingen tussen beide landen. Het bezoek was voorbereid door de afgezant van de Amerikaanse president Clinton, Holbrooke, in de hoop dat dit bezoek een stimulans zou zijn voor de wederzijdse erkenning van beide landen.

Ook de Bosnische premier Muratovic had onlangs aangegeven belangstelling te hebben voor verbetering van de economische betrekkingen met Joegoslavië. Vermoedelijk speelt daarbij een hoofdrol de wens van de Bosnische Moslims om in dit opzicht niet uitsluitend afhankelijk te zijn van de Bosnische Kroaten, met wie de betrekkingen de laatste tijd steeds verder zijn verslechterd. Ganic lijkt de meest aangewezen persoon voor dergelijke onderhandelingen, omdat hij zowel in de Federatie als in de Bosnische regering een topfunctie vervult. In de praktijk heeft hij waarschijnlijk vooral de belangen van de Bosnische Moslims behartigd. Milosevic heeft vermoedelijk vooral met dit bezoek ingestemd om een positieve opstelling ten aanzien van het Bosnische vredesproces te illustreren. Waarschijnlijk zal Joegoslavië instemmen met bepaalde concrete maatregelen zoals de bovengenoemde. Het land zal echter naar verwachting iedere stap vermijden die zou kunnen worden uitgelegd als een erkenning van Bosnië-Herzegovina of in ander opzicht nadelig kan zijn voor de Bosnische Serviërs.

EU dreigt Mostar te verlaten

Naar verluidt heeft het EU-bestuur in Mostar gedreigd de stad begin augustus te verlaten, tenzij de Kroaten in de stad vóór die tijd de uitslag van de verkiezingen van begin juli accepteren en hun boycot van de gemeenteraad stopzetten. Deze boycot wordt gerechtvaardigd met een verwijzing naar onregelmatigheden in de verkiezingen, die tot resultaat hebben gehad dat de Moslims méér zetels in de gemeenteraad hebben verworven dan de Kroaten. Deze hadden de afgelopen dagen reeds herhaaldelijk gedreigd niet te zullen instemmen met voortzetting van het EU-bestuur over Mostar, omdat de EU de verkiezingsuitslag aanvaardt.

De Kroatische bezwaren tegen de verkiezingsuitslag en hun boycot van de gemeenteraad houden beide verband met het feit dat zij ten koste van alles willen voorkomen dat de Moslims ook invloed

[REDACTED]

verwerven in het westelijke deel van Mostar. De Bosnische Kroaten beschouwen dit (en formeel geheel Mostar) als de hoofdstad van de door hen gedomineerde gebieden. Tegen die achtergrond lijkt het dreigement van de EU de lokale Kroaten in de kaart te spelen, omdat de EU (evenals de Moslims) streven naar behoud van de eenheid van de stad. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat de opstelling van de Kroaten in Mostar negatieve gevolgen zal hebben voor het internationale aanzien van de Kroatische regering, die de opstelling van de Bosnische Kroaten in hoge mate bepaalt. Tegen die achtergrond is denkbaar dat Zagreb (dat overigens de Bosnisch-Kroatische doelstellingen ten aanzien van Mostar volledig steunt) druk zal uitoefenen op de lokale autoriteiten tot een op het oog meer compromisbereide opstelling, zonder echter fundamentele concessies te doen. Een belangrijke overweging daarbij zal zijn dat het EU-bestuur over Mostar naar het zich laat aanzien eind 1996 zal aflopen, waarna niets meer de realisering van de Kroatische doelstellingen in de weg zou staan. Om diezelfde reden lijkt het echter in het belang van de Moslims in Mostar om zo snel mogelijk maatregelen te treffen die het behoud van de eenheid van de stad garanderen, dan wel zich te verzetten tegen het vertrek van het EU-bestuur als dergelijke maatregelen uitblijven.

Bosnisch-Servische Republiek (RS)

NAVO beschuldigd van vergiftigingen

Diverse Bosnisch-Servische media hebben gemeld dat NAVO-vliegtuigen de afgelopen dagen herhaaldelijk vluchten hebben uitgevoerd boven de noord-Bosnische, door Serviërs gedomineerde stad Doboj. Volgens deze berichten, die ook zijn overgenomen door het Joegoslavische persbureau TANJUG, zouden de betreffende NAVO-vliegtuigen grote hoeveelheden chemicaliën boven de stad hebben uitgestrooid. Daardoor zou de gezondheid van bewoners van de stad zijn aangetast, zouden vele huisdieren zijn gedood en zou schade toegebracht zijn aan de oogst.

Deze (vanzelfsprekend onjuiste) berichten houden verband met de Servische perceptie dat de NAVO in het Bosnische conflict partijdig is ten gunste van de Moslims. Doel van berichten als het bovengenoemde is te suggereren dat de NAVO is overgegaan tot actieve maatregelen om het Servische moreel aan te tasten. Dit past in het kader van de recentelijk geconstateerde verharding van het Bosnisch-Servische standpunt ten aanzien van het vredesproces in het land. Dergelijke berichten kunnen aanleiding zijn tot een meer vijandige houding van individuele Serviërs ten aanzien van IFOR, ook in andere delen van Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

Opnieuw geheime ontmoeting met Joegoslavië (?)

Er zijn aanwijzingen dat eind juni regeringsdelegaties uit zowel Joegoslavië als Kroatië naar de Griekse hoofdstad Athene zijn gereisd voor een geheime onderlinge ontmoeting. Er zijn echter geen gegevens bekend over de gespreksonderwerpen. Met name in de jaren 1992 en 1993 hebben diverse geheime besprekingen plaatsgevonden tussen afgevaardigden van de Kroatische en Servische regeringen. Daarbij was een mogelijke onderlinge verdeling van Bosnië-Herzegovina één van de belangrijkste thema's. Naar alle waarschijnlijkheid is ook nu weer over dat onderwerp gesproken, omdat de doelstelling van Serviërs en Kroaten ten aanzien van dat land in hoge mate overeenkomen en er tussen beide bevolkingsgroepen nauwelijks territoriale geschilpunten zijn. Aanleiding voor deze ontmoeting kan zijn geweest dat de betrekkingen tussen de Bosnische Kroaten en Moslims steeds verder verslechteren, alsmede de vrees van de Kroaten dat de Moslims mogelijk om die reden toenadering zouden kunnen zoeken tot de Serviërs. Griekenland is een voor de hand liggende ontmoetingsplaats, omdat de Griekse regering de afgelopen jaren herhaaldelijk heeft gepoogd een bemiddelende rol te spelen in de conflicten op de Balkan. Overigens is eveneens denkbaar dat bilaterale problemen, zoals de toekomst van het schiereiland Prevlaka, in Athene op de agenda hebben gestaan.

Voornemens voor coalitieregering

Een speciaal adviseur van de Kroatische president Tudjman, Sarinic, die in het verleden premier van Kroatië is geweest, heeft verklaard dat de regeringspartij HDZ pogingen doet om een regering van nationale eenheid te vormen. Daardoor zou onder meer de impasse met betrekking tot de benoeming van een burgemeester van Zagreb kunnen worden doorbroken. Volgens Sarinic zouden vele partijen positief staan ten aanzien van dit voornemen. In dat kader noemde hij expliciet de regionale partij IDS, die vooral populair is op het schiereiland Istrië en streeft naar autonomie voor dat gebied.

De populariteit van zowel Tudjman als zijn partij HDZ lopen terug. Daarbij spelen vooral de verslechterende levensomstandigheden een rol, maar ook het feit dat Tudjman autocratische neigingen vertoont. Zoals bekend heeft de HDZ geprobeerd de burgemeesterspost in Zagreb in eigen hand te houden, ondanks het feit dat de oppositie bij de recente verkiezingen de meerderheid in de gemeenteraad had verworven. Tenslotte heeft ook het feit dat Tudjman onder internationale druk (in ieder geval formeel) afstand heeft genomen van de Bosnische Kroaten en zelfs enkelen van hen heeft overgedragen aan het Internationaal Tribunaal in Den Haag bij meer nationalistisch georiënteerde Kroaten kwaad bloed gezet. Onder de huidige omstandigheden moet Tudjman zelfs vrezen dat hij bij de presidentsverkiezingen van 1997 niet zou worden herkozen. Waarschijnlijk vormt dit de belangrijkste reden dat hij nu een "brede" coalitie zoekt. De oppositie zal echter naar verwachting zware eisen stellen. Zo is regeringsdeelname van de IDS ondenkbaar zonder tegemoetkomingen op het gebied van autonomie c.q. grotere bevoegdheden voor Istrië, hetgeen door de HDZ tot op heden categorisch is afgewezen. Ook lijkt onvermijdelijk dat de oppositie zal insisteren op haar eigen kandidaat voor het burgemeestersambt van Zagreb. Onzeker is of de HDZ tot dergelijke concessies bereid zou zijn, omdat dergelijke maatregelen haar leidende positie in de Kroatische politiek kunnen aantasten.